

SINKÓ ISTVÁN

Tanulmány-rajz-verseny¹

<https://doi.org/10.71157/upsz.2025.01-02.06>

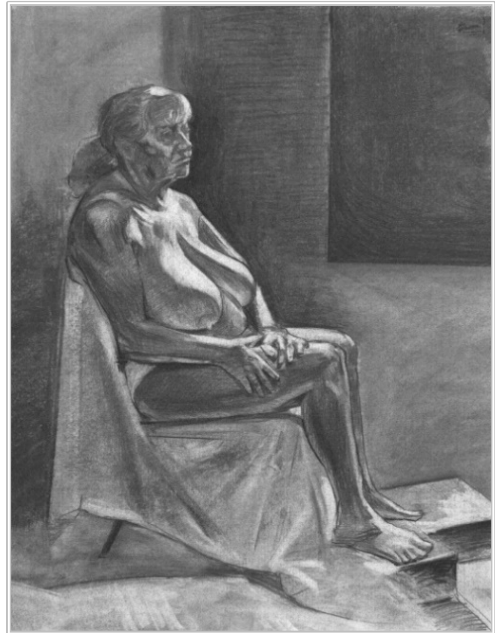
Igen, így szétválasztva. A *Kisképző*, azaz a Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium 2025 februárjában kiállítást rendezett a Fővárosi Szabó Ervin könyvtár galériájában az iskola 2024. évi rajzversenyének anyagából. Ez a kiállítás a rajzverseny minden évfolyamának (1–5. osztályok) munkáiból válogat.

Eddig ez tulajdonképpen az iskola belső ügye is lehetne. Vajon miért érdemel

nagyobb figyelmet az anyag? Erre a kérdésre szeretnék egy bősegebb választ adni, értelmezve a *tanulmányrajz* és a *rajz-verseny* fogalmát, valamint felmutatva ezek pedagógiai, módszertani problémáit, fontosságát és a 21. századi művészetoktatási koncepcióba való illeszkedés kontextusáról szóló gondolatokat.

A tanulmányrajz fontosságát a reneszánsz óta elismeri a képzőművész szakma. A megfigyelés, a tárgyak, tájak, élőlények alakja, aránya, mozgása mint tanulmányozandó téma elengedhetetlen a művészeti tanulás folyamatában. A 17. században létrejövő akadémiákon a tanulmányrajz volt az elsődleges oktatási cél. Nemrégiben egy francia katalógusban szerepelt a 17–18. századi francia királyi akadémia (még a Napkirály, XIV. Lajos alapította) modell utáni rajzainak gyűjteménye. A modellek is megnevezésre kerültek, és érdekes összeállításban mutatták be a különböző megrajzolt pózok sorát.

A tanulmányrajz tehát képzési feladat volt. A későbbi akadémiai vagy iskolai – mint Magyarországon a rajztanodai, iparrajziskolai – tantervekben kiemelt szerepet játszott.

Az elmúlt évszázadban a hazai művészeti képzés számos helyszínén, így a Képző- és

Iparművészeti Szakgimnázium elődeinél is, számos változáson ment keresztül a

¹ A szerző képzőművész, művészetpedagógus. A képek a szóban forgó verseny anyagából származnak.

tanulmányrajz módszertana. Erről írta doktori értekezését Szabó Franciska a Magyar Képzőművészeti Egyetem doktori iskolájában 2019-ben.²

A hatvanas években felerősödött az úgynevezett konstruktív, szerkezetes rajzolás eszménye, melynek egy kiváló magyar rajzpedagógus, Szalai Zoltán volt a képviselője. *Kockától az aktig* című könyve évtizedeken át meghatározta – s a mai napig részese – a tanulmányrajz oktatásának. A kilencvenes évektől számos nézőpont érvényesült, mely magát a rajzot mint egy-egy művészeti terület előkészítő fázisát, az arra való felkészülés eszközt hangsúlyozta. Megjelent a *festői*, a *szobrászi* és a *grafikus rajz* fogalma, melyek sajátos rajzi megoldásokat is takartak. A

festői elsősorban a tónusokat, a folthasználatot részesíti előnyben, a grafikus rajz a szerkezet és vonal fontosságát, míg a szobrászi rajz elsősorban a formát hangsúlyozza.

Ezek a különböző rajzi felfogások azután a szakirányú képzésben – elsősorban a középfokon – meg is határozzák a tanítási metódusokat.

„A 21. századi szakmai rajzoktatásban részt vevő pedagógus tehát akkor lehet a legsikeresebb [...], ha ki tud alakítani egy olyan tanmenetet, amely során a diákok egymásra épülő feladatokon keresztül változatos megközelítésben ismerkednek meg az egyik legnehezebb feladattal: a portré és az emberi figura leképezésével” – írja dolgozatában Szabó Franciska.

Egy *rajzverseny* terepén mindezek a szempontok, nézetek és módszerek egyszerre jelennek meg. A rajzversenyek évtizedekre

visszanyúló történetében mindez kitűnően felfedezhető. Bodóczky István képzőművész, pedagógus, aki haláláig kezelte a Képző- és

² Szabó Franciska: Mintalapoktól az élő modellekig – Az alakrajz oktatásának változásai a magyarországi középfokú szakmaoktatás kezdetétől napjainkig, különös tekintettel a mai módszertani lehetőségekre (DLA-értekezés). 2019. Témavezető: dr. habil. Kónig Frigyes DLA.

Iparművészeti Szakközépiskola archívumát, összegyűjtötte az elmúlt 30, illetve 50 év ilyen témájú rajzait is. Ezekből is világosan kitetszenek a felfogásbéli különbségek, a

A verseny természetesen egy „konzervatív”, „akadémikus” rajzfelfogás képét mutatja. Az elvárások itt nem a kreativitás, az egyéni látásmód, hanem a megtanultság és a szakmai kifejezés minőségének szintjei irányába mutatnak. (Ilyen rajzversenyeket az ország szinte minden művészeti középiskolájában rendeznek, majd a győztesek az Országos Rajzversenyen mérik össze tudásukat. Ám ezzel együtt itt is számos felfogás jelenik meg a tanulók munkáin.)

Az elmúlt években számos szakmai bírálat is érte a rajzversenyek megrendezését. Elhangzottak olyan érvek, hogy ezekre a versenyekre inkább a tanárok önmegmértetése okán van szükség, vagy, hogy felesleges tudást kíván mérni a verseny. Véleményem szerint a középfokú oktatás az utolsó

korszakváltások és persze az egyes rajztanárok szemléletének, elképzeléseinek a növekedékek rajzain megmutatkozó hatásai.

A mostani rajzverseny – akár a korábbiak is – 1–5. évfolyamig a következő feladatokat tűzte ki:

Első évfolyamon egy rajzban feltételes – inkább vonalas – rajz. Itt a perspektíva ismeretének felmérése, a térbeliség, s valamelyest a papírra készített ceruzarajz elhelyezése is fontos szempont volt. A második-, harmad- és negyedévesek lehetett ceruza- és szénrajzot készíteni. A másodévesek csendéletbeállítást, a harmadévesek modell utáni portrét, míg a negyedévesek szintén modell után aktot rajzoltak.

A verseny rajztanárokból álló zsűrije egyaránt értékelte a lendületes, ám pontos rajzi megjelenítést, a tónushasználatot, a formai elemek kiemelését, a kompozíciót.

lehetőség, hogy a hagyományos rajzismerteket, -tudást a diákok begyűjtsék. A felsőfokú művészeti képzésben egyre kevesebb alkalom nyílik a rajztudás fejlesztésére (a tendenciaváltás, az óraszámok csökkenése stb. miatt). Így a képzettség magasabb foka – mely véleményem szerint elengedhetetlen a későbbi művészpályán való megjelenéshez – még itt megalapozható. A versenyek persze csak részei a képzésnek, a belső önellenőrzést minden tanárnak és a tanulónak ettől függetlenül el kell magában végeznie. Ez csupán egy kiemelt pillanat és lehetőség a megmutatkozásra a diákok számára, szakmai felmérés a tanárok részére.

E tekintetben is érdekes és élményszerű a Kisképző kiállítása a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban.